

KB35 INÁRCIS – FÜGE – MU SZÍNHÁZ: TIKK. 2016. NOVEMBER 19. RENDEZŐ: SZIVÁK-TÓTH VIKTOR

Stermeczky Zsolt Gábor: Három nap a káoszból

Mi a különbség a gyermeki, illetve a gyermeteg lélek között? Ez az a kérdés, amit a KB35 Társulat *TIKK* című előadásának pedagógusai nem tesznek fel maguknak. Leginkább azért nem, mert nincs rá idő. Előírt anyagok és módszerek vannak csupán, amelyek között kapkodva épp csak a lényeg veszik el. Így válnak gyermeteg játszma(i)k áldozataivá az előadás tanár szereplői. De ki játszik itt ki-vel?

A KB35 egy évek óta működő inárcsi társulat, saját bevallásuk szerint amatőr színészek, civilben többségében pedagógusok. A társulat alapítójának tekinthető (2015-ben elhunyt) Kovácsné Lapu Mária a hetvenes évek közepén ugyancsak tanárként költözött a településre. Férjével, Kovács Gézával egy drámapedagógiai továbbképzést követően közösen indították el azt, amiből mára a KB35 kinőtte magát. „Olvastunk, nézelődtünk. Öntevékenyen, önmagunkat művelve kezdtük el csinálni. Már a kezdet kezdetén arattunk vele sikereket, a gyerekek is nagyon szerették. Ezért nem hagytuk abba. Továbbképzéseken, fesztiválokon, szakmai beszélgetéseken rengeteget lehet tanulni. Így kezdődött.”¹

kiforrott, gyilkos humorú
produkción az oktatásügyről

A tanárság és a színjátszás összefonódó kontextusainak is köszönhető, hogy a TIKK egy olyan kiforrott, gyilkos humorú produkció az oktatásügyről, amelyet a kőszínházak többsége is megirigyelhet(ne, ha egyáltalán foglalkoznának behatóbban ezzel a témával). Az előadás egy tantestület valahol az Isten háta mögött, közösen eltöltött hosszú hétvégéjét meséli el. A három nap alatt a cél az lenne,

hogy intézményfenntartójuk, a TIKK által megadott jelszavak, jelmondatok mentén alakítsanak ki maguknak vadonatúj profilt. Ezzel bele is ütköztünk a rendszer első paradoxonába: a megadott jelszavak, jelmondatok mentén kialakított „saját” profil kívánalma alapvetően degradálja a pedagógusok önazonosságát. Különösen akkor, ha olyan bornírt jelszavakat és jelmondatokat kapnak, mint például: „az iskolák a kultúra végvárai”, „a barbarizmust mi állítjuk meg”, és főleg a már-már mantraszerűen ismételt tételmondat, amely szerint „nincs helyes megoldás”. Utóbbi mondat megalakítója a maga igen nyakatekert logikájával talán azt akarta mondani, hogy minden megoldás helyes, valamiért azonban mégis ez a tiltó, elutasító formula mondatik ki – s ezzel a kijelentés alkalmassá válik arra,

¹ Tóth Teréz (2014): Beszélgetések a közösségi színjátszásról. Interjú Kovácsné Lapu Máriával, az inárcsi színjátszás megteremtőjével. *Új Pedagógiai Szemle*, 64. 3-4. sz., 79–94.

hogy a fokozatosan sötétedő hangulatú előadás legfontosabb tétele legyen. Nincs helyes megoldás, vagyis a TIKK valójában megoldhatatlan feladat elé állította a pedagógusokat.

Pedig ők becsülettel próbálkoznak. Még könyvük is van: önismereti játékok leírását tartalmazza, és Imre, az igazgató (*Ordasi Gábor*), Mártika, az igazgatóhelyettes (*Kiss Nóra*), illetve a ranglétrán szorosán mögöttük álló földrajz- és történelemtanár, Botond (*Szivák-Tóth Viktor*) számára szinte folyamatos hivatkozási pontot jelent.

Az innen választott – továbbá a fiatal, az egyetemről frissen kikerült tanárnő, Réka (*Fodor Éva*) által javasolt – játékok talán azt szolgálják, hogy mindenki számára átélhető legyen a céltalan gyermeki játék öröme. Igen ám, de itt cél van, egy profil kialakítása, röpké három nap alatt, és a tanári kar jelentős többsége nem is tudja igazán komolyan venni ezeket a játékokat. Sokáig az egyetlen kivételt Réka jelenti,

aki azonban az előadás egy pontján konkrét testi valójában válik a TIKK által adott feladat egyik áldozatává: miután a tanári kar erre kijelölt tagjai

összevesznek azon, hogy saját magukból milyen szoborcsoportot is alkossanak a megadott jelszavak mentén, Réka naivan beáll a feladattal egyedül maradt Botond elé, aki ráterít egy hálót. Botond szerint a háló a védelmet szimbolizálja, Réka pedig a kultúrát. A gyakorlatban azonban azt látjuk, hogy Botond görcsösen szorongatja a hálót Réka feje felett, nehogy ez utóbbi ki merjen alóla bújni.

A balul elsülő próbálkozások egyike az is – s egyben az előadás talán legizgalmasabb jelenete –, amikor egyikük felvetésére

maguk a tanárok játszanak el egy rendetlenkedő osztályt: ebben a furcsa játék a játékban-típusú helyzetben a játék eszköze mögé bújva vérig sértik egymást. Itt megjelenő viszonyaik nem elképzelt diákok viszonyai, hanem a sajátjaik, és nagyon is valódiak.

A fenti példához hasonló „komikus”

jelenetek végtelenül kényelmetlen, kínlódó jellegét a zenei és táncos részek is megerősítik. A TIKK rendeleteit olykor feszes prózadalog formájában diktálja az előadás háttéréből a kifogástalanul pedáns *Fodor Katalin*. A tanárok

által a zene alatt eltáncolt koreográfia furcsán teátrális jellegű: mert bár állna tér a rendelkezésükre, sokszor kifejezetten egymáshoz közel, a lehetőségekhez képest szűkebb területeken mozognak együtt. Ez a megoldás afféle kényszeredett intimítást sejtet, a háromnapos „pedagógiai program” által indokolt összezártságát. A tanároknak amúgy van – pontosabban inkább csak

lenne – privát életük is. Ezekből többnyire csak rövid, etűd-szerű pillanatok látunk ugyan, ám így is teljesen világossá teszük (ha eddig nem

lett volna az), hogy a feszültség, illetve a felelősség szólitása egyszerre több felől érkezik a tantestület tagjai felé. A magánéleti jellegű intim helyzetek minél rövidebbek, annál jobban működnek, mint például a tornatanárnőnek és egyik – egyébként házasság – férfi kollégájának viszonyát felvillantó jelenetben. Ezt nemcsak az előadás dramaturgiája indokolja, de a helyzet sajátos belső logikája is, amely szerint egész egyszerűen: nincs idő *semmire*. Nincs idő megélni a valóban intim pillanatok sem, mert nem ezért vagyunk itt, hanem

nincs helyes megoldás, vagyis a TIKK valójában megoldhatatlan feladat elé állította a pedagógusokat

egész egyszerűen: nincs idő semmire

a TIKK miatt. Az egyik tanárnőt rendszeresen hívja telefonon a kislánya, hogy mikor ér már haza. Egy ilyen alkalommal az addigra már lerészegedett kollégák altatódalt kezdenek énekelni a kislfiúnak, aki feltehetőleg sokkal inkább vágya tulajdon anyja megnyugtató szavaira.

Ottlétük utolsó éjszakáján a sokkos állapotba került, illetve részeg tanárok egymás után kutatnak az erdőben. Aztán másnap reggel villámcsapásként éri őket a hír: a „Tanasszony” (akit az eddig a háttérben zenélő *Fodor Katalin*

tökéletes ridegséggel alakít) a TIKK-től megérkezett, és személyesen kívánja megismerni a három nap – bizonyára termékeny – munkájának eredményét. Ekkor kerül elő ismét az a kis dal, amelyet egy szabad asszociációs játék során még az

első nap sikerült létrehozni, Réka javaslatára. Ez a helyzet kellemetlenül ismerős: csoportban kell megoldani egy feladatot, megadott időre, ám a társaság összevész a hogyanokon, végül az utolsó pillanatban – jobb híján – előkerül egy korai – amúgy szintén megosztó – ötlet. Ez pontosan ilyen helyzet: a tanárok remegve éneklük a maga egyszerűségében még egészen őszinte, pedagógiai eredményként azonban fájdalmasan bornírt dalocskát, amelynek szövege az

a tanárok remegve éneklük a maga egyszerűségében még egészen őszinte, pedagógiai eredményként azonban fájdalmasan bornírt dalocskát

általuk az iskolára asszociált szavakból áll össze. „Gyerek, napló, szeretet, hit, élmény, keresés, kutatás” – ismételtetik énekelve. A Tanasszony kifürkészhetetlen arccal hallgatja őket, majd a beálló csendben elővesz egy cukorkát, bekapja, és lassan, kimérten elmosolyodik. A tanári karon már épp végigfutna az enyhe megkönnyebbülés: lám, milyen emberi, a Tanasszony mosolyogni is tud. Ám ekkor ez utóbbi a kezében maradt cukorpapírral letörli a talpáról azt, amibe pár perccel azelőtt belelépett, az így kelet-

kezett kis csomagot pedig kuka híján a lojálisan mosolygó igazgató kezébe helyezi. Ez a kinnal elviselhető, abszurd állókép kiválóan szimbolizálja a tanári kar és a TIKK viszonyát.

A KB35 előadásának maró szatirikussága a

legnagyobbakat idézi: itt gondolhatunk a fénykorában működő Krétakör Társulatra, vagy akár Jancsó Miklós utolsó korszakára a Kapa-Pepe párossal. Csak míg ezek az alkotók egy-egy művükben általában bőséggel merítettek Magyarország abszurdvalóságos történeteiből, addig az inárcsiak a TIKK-ben egyetlen fontos helyre figyelnek: a magyar oktatásügyre – és az abban való életben maradás lehetőségeire.